

**Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu
Slovenskej republiky**

Štátny pedagogický ústav

DODATOK č. 1

ktorým sa dopĺňa

VŠEOBECNOVZDELÁVACIA ZLOŽKA ŠTÁTNYCH VZDELÁVACÍCH PROGRAMOV PRE ODBORNÉ VZDELÁVANIE A PRÍPRAVU

Schválená Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky dňa 15. januára 2013 pod číslom 2013-762/23218:24-925 s účinnosťou od 1. septembra 2013 začínajúc prvým ročníkom.

SCHVÁLILO

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky dňa 10. marca 2017 pod číslom 2017-1927/11384:5-10E0 s účinnosťou od 1. septembra 2017 začínajúc prvým ročníkom.

Vzdelávací štandard pre študijné odbory, ktorých absolvovaním žiak získa úplné stredné odborné vzdelanie

Odbory 76

OBČIANSKA NÁUKA

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Predmet občianska náuka je koncipovaný tak, aby svojim obsahom pomáhal žiakovi orientovať sa v sociálnej realite a ich začleňovaní do rôznych spoločenských vzťahov a väzieb. Otvára cestu k realistickému sebapoznávaniu a poznávaniu osobnosti druhých ľudí a k pochopeniu vlastného konania i konania druhých ľudí v kontexte rôznych životných situácií. Oboznamuje žiakov so vzťahmi v rodine a v škole, činnosťou dôležitých politických inštitúcií a orgánov a s možnými spôsobmi zapojenia sa jednotlivcov do občianskeho života. Rozvíja občianske a právne vedomie žiakov, posilňuje zmysel jednotlivcov pre osobnú i občiansku zodpovednosť a motivuje žiakov k aktívnej účasti na živote demokratickej spoločnosti. Oboznamuje so základným kategoriálno-pojmovým aparátom filozofie, prezentuje filozofiu a jej dejiny ako určité laboratórium ľudského myslenia. Štátny vzdelávací program pre tento predmet je určený štvorročným a päťročným študijným odborom stredných odborných škôl.

CIELE PREDMETU

Žiaci

- zorientujú sa vo finančnej problematike zahŕňajúcej práva spotrebiteľov, finančné plánovanie, príjem a prácu,
- pochopia význam a služby finančných inštitúcií,
- získajú vedomosti z finančnej gramotnosti potrebné pre prax,
- zorientujú sa v spoločenských, politických a právnych faktoch, tvoriacich rámec každodenného života,
- uvedomia si práva a povinnosti občana Slovenskej republiky,
- rešpektujú základné princípy demokracie a tolerancie,
- uplatnia vhodné komunikačné prostriedky k vyjadrovaniu vlastných myšlienok, citov, názorov a postojov, k obhajovaniu vlastných postojov a k primeranému obhajovaniu svojich práv,
- nadobudnú rešpekt ku kultúrnym, náboženským a iným odlišnostiam ľudí a spoločenstiev,
- zvládnu základný kategoriálno-pojmový aparát filozofie,
- prezentujú filozofiu a jej dejiny ako určité laboratórium ľudského myslenia a výkony jednotlivých filozofov ako inšpirujúcu ukážku toho, ako sa ľudské myslenie rodilo, v čase menilo a precizovalo v strete s inými myšlienkovými platformami,
- rešpektujú a uplatňujú mravné princípy a pravidlá spoločenského spolunažívania a prebratie zodpovednosti za vlastné názory, správanie sa a dôsledky konania.

VZDELÁVACÍ ŠTANDARD

Výkonový štandard	Obsahový štandard	Tematický celok
<ul style="list-style-type: none">• vysvetlia základné práva a povinnosti spotrebiteľov na modelových situáciách• vyhodnotia cenové triky a klamlivé a zavádzajúce informácie• kriticky zhodnotia informácie poskytované reklamou• opíšu postup oznámenia korupcie a oznámenia podvodu • rozlíšia nominálnu a reálnu mzdu• vypracujú osobný a rodinný rozpočet• opíšu spôsoby krytia deficitu (úvery, splátkový predaj, leasing)• vysvetlia, ako splácať dlhy • charakterizujú daňový a odvodový systém v Slovenskej republike	<p>Práva spotrebiteľov</p> <ul style="list-style-type: none">• práva a povinnosti spotrebiteľa• spotrebiteľské a finančné podvody• reklama• korupcia <p>Plánovanie, príjmy a práca</p> <ul style="list-style-type: none">• mzda, formy miezd• osobný rozpočet• rodinný rozpočet• deficit• dane a odvody	Finančná gramotnosť

<ul style="list-style-type: none"> • charakterizujú finančné inštitúcie a využívanie ich služieb cez internet • analyzujú vplyv inflácie sa hodnotu peňazí • vedia použiť kurzový lístok pri výmene peňazí • zvolia vhodné platobné nástroje • vysvetlia rozdiel medzi využívaním osobného a podnikateľského účtu • charakterizujú úrokovú mieru, fixáciu, predčasné splatenie úveru • identifikujú rôzne druhy úverov a ich zabezpečenie • posúdia účel vyhlásenia osobného bankrotu a jeho možné dôsledky • uvedú rozdiel medzi sporením a investovaním • demonštrujú na konkrétnom príklade, aké druhy verejného poistenia je potrebné platiť pri brigádnickej práci študentov • charakterizujú tri piliere dôchodkového poistenia 	<p>Finančné inštitúcie a ich produkty</p> <ul style="list-style-type: none"> • Európska centrálna banka, Národná banka Slovenska, komerčné banky, poisťovne, nebankové inštitúcie • inflácia • kurzový lístok (valuty, devízy, nákup, predaj) • jednorazová platba, trvalá platba, inkaso • debetná a kreditná karta • osobný a podnikateľský účet • úrok a fixácia • finančné produkty (účty, akcie, podielové fondy) • úvery • osobný bankrot • exekúcia • sporenie a investovanie • poistenia (životné, neživotné, dôchodkové, verejné a komerčné) 	
--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> • objasnia významnosť procesu socializácie ľudskej bytosti • popíšu sociálne roly, ktoré v svojom živote prežívajú • uplatnia spoločensky vhodné spôsoby komunikácie vo formálnych a neformálnych vzťahoch • uvedú dôsledky predsudkov a nerešpektovania odlišností príslušníkov rôznych sociálnych skupín • vysvetlia rozdiely v jednotlivých typoch rodín • uvedú podmienky vzniku manželstva • poznajú práva a povinnosti v škole • ilustrujú na príkladoch možnosti angažovanie sa v školskom prostredí • obhája svoju verziu racionálneho využívania 	<p>Proces socializácie</p> <ul style="list-style-type: none"> • socializácia • sociálne vzťahy • sociálne skupiny • sociálne roly • sociálne pozície • medziľudská komunikácia <p>Sociálne procesy</p> <p>rodina</p> <ul style="list-style-type: none"> • funkcie rodiny • typy rodín • partnerské vzťahy, manželstvo, rodičovstvo <p>škola a jej súčasti</p> <ul style="list-style-type: none"> • rola žiaka a pedagóga • školská trieda, vzťahy • práva a povinnosti v škole 	<p>Človek a spoločnosť</p>
---	--	----------------------------

<p>voľného času</p> <ul style="list-style-type: none"> • objasnia podstatu niektorých vybraných sociálnych problémov súčasnosti • uvedú niektoré spoločenské organizácie a inštitúcie vo svojom okolí pracujúce s mládežou • vysvetlia svoje chápanie kultúrnej identity • popíšu možné dopady sociálno-patologického správania na jedinca a spoločnosť 	<ul style="list-style-type: none"> • školská samospráva • škola a rodina <p>voľný čas a aktivity mladých ľudí</p> <ul style="list-style-type: none"> • záujmy • rovesnícke skupiny • spoločenské organizácie a inštitúcie <p>Sociálne fenomény</p> <ul style="list-style-type: none"> • kultúra, kultúrna identita • normy správania • deviácie • sociálne problémy (kriminalita, extrémizmus) 	
<ul style="list-style-type: none"> • objasnia význam občianstva pre človeka • rozlíšia občianske práva a občianske povinnosti • analyzujú na vybraných príkladoch z histórie a súčasnosti mechanizmus fungovania štátu • vysvetlia funkciu ústavy v štáte i oblasti, ktoré 	<p>Občan a občianstvo</p> <ul style="list-style-type: none"> • proces formovania občianskej spoločnosti • občianske práva a povinnosti • občianske iniciatívy • regionálna správa a samospráva 	<p>Občan a štát</p>

<p>upravuje</p> <ul style="list-style-type: none"> • objasnia príčiny rozdelenia štátnej moci v SR na tri nezávislé zložky • porovnajú funkcie a úlohy orgánov štátnej moci SR • charakterizujú podstatu demokracie • porovnajú na vybraných príkladoch demokratické a nedemokratické formy riadenia spoločnosti • objasnia podstatu a význam politického pluralizmu pre život v štáte • charakterizujú podstatu komunálnych, parlamentných a prezidentských volieb • rozlíšia spôsoby volieb • vysvetlia dôležitosť jednotlivých zložiek politického systému • uvedú príklady, ako môže občan ovplyvňovať spoločenské dianie v obci a v štáte 	<p>Štát</p> <ul style="list-style-type: none"> • znaky štátu • formy štátu • právny štát • Ústava SR, ústavnosť • občan a právo • ochrana ústavnosti a zákonnosti <p>Demokracia</p> <ul style="list-style-type: none"> • princípy • politický systém, • voľby, volebné správanie • volebné systémy 	
---	--	--

<ul style="list-style-type: none"> • ovládajú praktickú občiansku komunikáciu v styku s úradmi • poznajú mechanizmy ochrany ústavnosti a zákonnosti, uvedú príklady právnych problémov, s ktorými sa môžu občania na nich obrátiť 		
<ul style="list-style-type: none"> • poznajú dokumenty, zakotvujúce ľudské práva • vysvetlia systém ochrany zabezpečujúci ochranu ľudských práv • zdôvodnia, že nie všetko, na čo si človek nárokuje, má na to aj právo • ovládajú svoje práva i práva iných • obhajujú svoje práva, rešpektuje ľudské práva druhých ľudí a osobne sa angažuje proti ich porušovaniu • rozlišujú náplň činnosti orgánov ochrany ľudských práv na vnútroštátnej aj medzinárodnej úrovni 	<p>Ľudské práva a slobody</p> <ul style="list-style-type: none"> • ľudské práva • dokumenty • systém ochrany ľudských práv • práva dieťaťa 	<p>Ľudské práva a slobody</p>

<ul style="list-style-type: none"> • rozumejú zákonom a zákonitostiam spoločenského pohybu • vedia posudzovať sociálny vplyv a odhaľovať príčiny sociálnych zmien • chápu príčiny, prejavy a dôsledky migrácie aj na základe informácií z médií 	<p>Spoločenský pohyb v jednotlivých oblastiach spoločenského života</p> <ul style="list-style-type: none"> • problém pohybu v makrosociálnych skupinách, stratifikačné procesy • sociálny vplyv • sociálne zmeny • migrácia 	<p>Spoločenský pohyb v jednotlivých oblastiach spoločenského života</p>
<ul style="list-style-type: none"> • vedia identifikovať prejavy krízy v spoločnosti a ich riešenia aj na príkladoch z histórie • uvedomujú si príčiny a dôsledky vojenských konfliktov a diktatúr • rozumejú pojmu terorizmus- jeho príčinám a dôsledkom • chápu vplyv tohto fenoménu na spoločnosť 	<p>Sociálne a politické napätie</p> <ul style="list-style-type: none"> • spoločenské krízy • vojenský konflikt • terorizmus 	<p>Sociálne napätie v spoločnosti</p>

<ul style="list-style-type: none"> • vyhľadajú informácie o globálnych problémoch vo svete a objektívne ich zhodnotia • dokážu pomenovať globálne problémy sveta, ekonomická kríza, globálny obchod, detská práca, HIV/AIDS, obchodovanie s ľuďmi, chudoba • uvedú príklady na súvislosti medzi globálnymi problémami, a ako sa nás dotýkajú • rozlišujú fakty od mýtov • dokážu si uvedomiť možnosti eliminácie dôsledkov pôsobenia globálnych problémov 	<p>Globálne problémy vo svete</p> <ul style="list-style-type: none"> • globalizácia • ekonomická kríza • globálny obchod • detská práca • HIV/AIDS • chudoba 	<p>Globálne témy v dnešnom svete</p>
<ul style="list-style-type: none"> • vysvetlia prepojenie medzi ľudskými právami a humanitárnym právom • načrtnú etiku humanitárnej akcie • dokážu plánovať a aplikovať humanitárny projekt, ktorý podporuje ľudskú dôstojnosť 	<p>Humanitárna a rozvojová pomoc</p> <ul style="list-style-type: none"> • humanitárna pomoc • rozvojová pomoc • humanitárne právo 	<p>Humanitárna a rozvojová pomoc</p>

<ul style="list-style-type: none"> • vedia sa vcítiť a pochopiť dilemy humanitárnych pracovníkov 	<ul style="list-style-type: none"> • humanitárna akcia • humanitárny projekt 	
<ul style="list-style-type: none"> • uvedú rozdielne znaky filozofie a mýtu • nájdu v texte znaky mytologického a filozofického uvažovania • uvedú rozlišovacie znaky, ktoré odlišujú filozofické otázky od bežných otázok • sformulujú otázku, ktorú konkrétny filozofický text rieši a zaradia ju do filozofickej disciplíny • sformulujú vlastné stanovisko k filozofickému textu a postavia vlastnú otázku na základe inšpirácie filozofickým textom • uvedú základné identifikačné znaky filozofie, vedy, náboženstva, umenia a ideológie a základné diferencie, ktoré odlišujú filozofiu od uvedených významových útvarov 	<p>Filozofia a jej atribúty</p> <ul style="list-style-type: none"> • filozofia a mýtus • filozofické otázky a zdroje filozofických úvah • filozofické disciplíny • filozofia, veda, náboženstvo, umenie ideológia 	<p>Filozofia a jej atribúty</p>

<ul style="list-style-type: none"> • charakterizujú spoločné črty vlastné západnej filozofii ako celku a uvedú odlišnosti, ktoré ju odlišujú od filozofického myslenia spätého s inými kultúrnymi, resp. civilizačnými okruhmi • uvedú, ktoré témy resp. problémy sú ťažiskové pre jednotlivé obdobia dejín filozofie • vysvetlia príčiny zmien ťažiskových tém a problémov filozofického myslenia • interpretujú dejiny filozofického myslenia ako proces vykazujúci dve rozhodujúce kvalitatívne posuny: <ul style="list-style-type: none"> - ako prechod od skúmania sveta k skúmaniu subjektu, ktorý o svete niečo vypovedá, - ako prechod od „myslenia o svete“ k analýze jazyka, v ktorom svet myslíme a vyjadrujeme • identifikujú a analyzujú problémy, otázky a spory, ktoré zohrávali úlohu kryštalizačného jadra filozofických diskusií a polemík v rámci každej z uvedených myšlienkových domén 	<p>základné znaky západnej filozofie ako celku</p> <ul style="list-style-type: none"> • filozofia ako doba vyjadrená v myšlienke: periodizácia dejín filozofie (antická filozofia, stredoveká filozofia, renesančná filozofia, novoveká filozofia, filozofia 19. storočia, filozofia 20. storočia), ich profilové charakteristiky a kultúrohistorický kontext • základné myšlienkové domény európskeho filozofického myslenia: <ul style="list-style-type: none"> a) myslenie orientované na poznanie sveta (Parmenides, Herakleitos, Aristoteles) b) myslenie orientované na poznávajúci subjekt a na podmienky a možnosti poznávania (R. Descartes, I. Kant) c) myslenie orientované na jazyk (L. Wittgenstein) 	<p>Dejinno-filozofický exkurz</p>
---	---	-----------------------------------

<ul style="list-style-type: none"> • charakterizujú stanoviská uvedených filozofov k ich riešeniu • porovnajú alternatívne riešenia uvedených problémov a zaujmú k nim vlastné stanovisko 		
<ul style="list-style-type: none"> • rozlíšia medzi jednotlivými prvkami náboženstva a vysvetlia ich význam • určia základné identifikačné znaky svetových náboženstiev • identifikujú prejavy náboženskej neznášanlivosti • rozoznajú prejavy sektárskeho myslenia 	<p>Náboženstvo a jeho atribúty</p> <ul style="list-style-type: none"> • prvky náboženstva náboženská viera náboženské symboly náboženské praktiky a prejavy (náboženský kult, náboženské obrady, sviatky a tradície) • kresťanstvo a svetové náboženstvá • alternatívne náboženské prejavy (nové náboženské hnutia) 	<p>Religionistika</p>